

Forslag

til

Lov om samordning af foranstaltninger for erhvervshæmmede.

Fremsat den 25. oktober 1955 af *socialministeren*.

§ 1.

Stk. 1. Kommuner, i hvilke der ved kommunalbestyrelsens foranstaltning nedsættes kontaktudvalg med det formål at samordne og fremme bestræbelser for erhvervshæmmedes indpasning på arbejdsmarkedet, kan, forsåvidt udvalgets sammensætning og tilrettelæggelsen af dets arbejdsopgaver er i overensstemmelse med §§ 2 og 3, efter socialministerens bestemmelse i det enkelte tilfælde få statstilskud til dækning af indtil halvdelen af de med udvalgenes virksomhed forbundne udgifter, herunder udgifter til vederlag til læge, sekretær og anden medhjælp og, hvor arbejdets omfang gør det rimeligt, honorar til udvalgets medlemmer.

Stk. 2. Ved erhvervshæmmede forstås i denne lov personer, der på grund af fysiske eller psykiske sygdomme eller mangler eller af sociale årsager er således begrænset i deres erhvervsmuligheder, at der fra samfundets side må træffes særlige foranstaltninger for at genoprette eller udvikle deres erhvervsevne.

§ 2.

Stk. 1. Kontaktudvalget består af:

- a) en af kommunalbestyrelsen såvidt muligt af dennes midte valgt formand,
- b) en tjenestemand ved kommunens sociale forvaltning, udpeget af det sociale udvalg,
- c) en tjenestemand ved vedkommende offentlige arbejdsanvisningskontor, udpeget af kontorets tilsynsråd,
- d) et medlem, udpeget af arbejdernes fællesorganisation,

- e) en arbejdsgiver, udpeget af den stedlige arbejdsgiversammenslutning, hvor en sådan findes, og ellers af kommunalbestyrelsen,
- f) kontaktudvalgets faste læge, jfr. stk. 2, samt
- g) en eller flere repræsentanter for kommunerne i det opland, der dækkes af kontaktudvalget, jfr. stk. 5.

Såfremt kommunalbestyrelsen skønner det af væsentlig betydning for samarbejdet med vedkommende amts- eller købstadkommunale sygehus, kan der efter forhandling med sygehuset og den stedlige lægeforening udpeges en sygehuslæge som medlem. Desuden kan invalideorganisationerne og Samfundet og hjemmet for vanføre (ortopædiske hospitaler eller ambulatorier) være repræsenteret.

Stk. 2. Til kontaktudvalget knyttes en fast læge, en sekretær og den iøvrigt fornødne medhjælp.

Stk. 3. For hvert medlem udpeges en suppleant. Medlemmer og suppleanter vælges for det kommunale råds funktionstid.

Stk. 4. Socialministeren kan, hvor forholdene i det enkelte tilfælde taler derfor, godkende afvigelser fra de i stk. 1 indeholdte regler.

Stk. 5. Flere kommuner kan med socialministerens samtykke slutte overenskomst om en fælles ordning af de i §§ 1—3 omhandlede spørgsmål.

§ 3.

Kontaktudvalget har i sit arbejde særlig til opgave

a) at sikre den tidligst mulige erkendelse af tilfælde, i hvilke der er opstået eller må befrygtes at ville opstå vanskeligheder med hensyn til en persons tilpasning til arbejdslivet,

b) at tage stilling til, hvilke foranstaltninger der bør anbefales truffet i tilfælde, hvor løsningen af en persons eller en families problemer kræver en samvirken af flere myndigheder eller institutioner,

c) at sikre en stadig samordning af de forskellige myndigheders eller institutioners indsats for den enkelte erhvervshæmmede og

d) at fremkomme med forslag om forbedring af samarbejdet mellem myndigheder og institutioner indenfor kontaktudvalgets område, om udbygning eller oprettelse af institutioner m. v.

§ 4.

Til bistand for socialministeren ved administrationen af denne lovs bestemmelser og iøvrigt i alle forhold vedrørende erhvervshæmmede nedsættes der et udvalg, bestående af en af socialministeren udpeget formand samt repræsentanter for kommuner-

ne, arbejdsmarkedets hovedorganisationer, invalideorganisationerne, socialministeriet, økonomi- og arbejdsministeriet, indenrigsministeriet, arbejdsdirektoratet, direktoratet for sygekassevæsenet, direktoratet for ulykkesforsikringen, sundhedsstyrelsen, invalideforsikringsretten og Samfundet og hjemmet for vanføre. Socialministeren kan i det omfang, han måtte finde det ønskeligt, udnævne yderligere medlemmer. Udvalget skal følge udviklingen på herhenhørende områder og overfor socialministeren fremsætte forslag til sådanne foranstaltninger, som udviklingen gør påkrævet, ligesom udvalget i fornødent omfang skal stå til rådighed med bistand for de i §§ 1 og 2 nævnte lokale kontaktudvalg.

§ 5.

Om iværksættelse af denne lovs bestemmelser kan socialministeren fastsætte nærmere regler.

§ 6.

Stk. 1. Forslag til revision af de i denne lov indeholdte bestemmelser forelægges folketinget i folketingsåret 1960—61.

Stk. 2. Denne lov gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget.

I de senere år har der været en stigende forståelse af, at der fra samfundets side bør gøres en indsats for at give erhvervshæmmede medborgere mulighed for at deltage i erhvervslivet i større udstrækning. Baggrunden herfor er dels en erkendelse af, at den erhvervshæmmede som borger i samfundet bør have adgang til at udnytte sine evner og udfolde sin personlighed på lige fod med andre, dels en forståelse af den samfundsøkonomiske betydning af, at arbejdskraft bevares eller inddrages i produktionen, og at de sociale udgifter i tilsvarende grad formindskes.

Ved erhvervshæmmede forstås i denne forbindelse personer, der på grund af fysiske eller psykiske sygdomme eller mangler eller af sociale årsager er således begrænset i deres erhvervsmuligheder, at de må skønnes at være ude af stand til at forsørge sig selv og deres familie, medmindre der fra samfundets side træffes særlige foranstaltninger for at genoprette eller udvikle deres erhvervsevne.

Der er på forskellige områder gjort en indsats for at løse disse medborgeres erhvervsmæssige problemer. Særlig kan fremhæves det arbejde, der er udført af en række særforsorgsinstitutioner og af den offentlige arbejdsanvisnings afdelinger for erhvervshæmmede, samt den støtte, der af invalideforsikringsfonden eller i henhold til beskæftigelsesloven ydes til oplæring og optræning af erhvervshæmmede.

Endvidere må nævnes den indsats, der på dette område er gjort af de under invalideorganisationernes medvirken oprettede og drevne optræningsvirksomheder for invalider, i første række den særlige blindevirksomhed „Blifa“, der nu er gået op i den mere omfattende virksomhed „Erfa“. I denne forbindelse må også nævnes det optræningsarbejde for erhvervshæmmede, der udføres af den selvejende institution Arbejdsskolen på Backersvej.

Hidtil har den enkelte erhvervshæmmedes og

hans families forskellige problemer i overvejende grad været behandlet af indbyrdes uafhængige organer, der hver for sig har kunnet hjælpe vedkommende på et bestemt punkt, men sjældent har været i stand til at gennemføre en samlet løsning af problemerne i en kompliceret livssituation.

Det er imidlertid i mange tilfælde nødvendigt for at opnå en for den erhvervshæmmede tilfredsstillende løsning, at hans fysiske, psykiske, sociale, erhvervsmæssige og familiemæssige problemer behandles som en helhed, men en sådan samlet løsning forudsætter en snæver kontakt mellem de institutioner eller myndigheder, der behandler forskellige sider af den samme sag.

Erfaringen har endvidere vist, at de foranstaltninger, der er nødvendige for at forebygge, at erhvervsmæssige problemer opstår, eller at genoprette en erhvervshæmmed persons arbejdsevne, ofte sættes ind for sent. Årsagen hertil må i mange tilfælde søges i, at de institutioner eller myndigheder, der først kommer i kontakt med de erhvervshæmmede, f. eks. sygehuse, socialkontorer og arbejdsløshedskasser, savner forudsætninger for på egen hånd at bedømme vedkommendes erhvervsmæssige muligheder og i tide at træffe de mest hensigtsmæssige foranstaltninger med henblik på oplæring.

Der er siden krigen afgivet forskellige betænkninger og indstillinger angående forhold i forbindelse med erhvervshæmmedes optræning og beskæftigelse, men disse indstillinger har ikke i særlig grad behandlet de organisatoriske problemer, hvis løsning er nødvendig for at skabe den fornødne samordning og kontinuitet i arbejdet. Socialministeren anmodede derfor i juni 1954 det under socialministeriet nedsatte socialpolitiske udvalg om at overveje, hvilke praktiske forslag der måtte kunne stilles — i givet fald som første skridt — med henblik på en løsning af de erhvervshæmmedes problemer, bl. a. vedrørende den fornødne samordning af de inden for dette område arbejdende institutioner.

I udvalgets indstilling af 26. maj 1955, der er aftrykt som bilag til nærværende lovforslag, stilles følgende forslag:

- a) Der bør med henblik på løsning af de i det foregående omhandlede spørgsmål nedsættes mindre, lokale kontaktudvalg med repræsentanter for myndigheder og institutioner, der i

særlig grad beskæftiger sig med erhvervshæmmedes problemer, samt for arbejdere og arbejdsgivere i vedkommende kommune. Til kontaktudvalgene bør knyttes en læge, en sekretær og den iøvrigt fornødne medhjælp. Der ydes kommunen statsrefusion af halvdelen af de med kontaktudvalgets virksomhed forbundne udgifter (udvalgets særlige opgaver er omhandlet i lovforslagets § 3).

- b) Der bør søges gennemført en ændring af forsorslovens § 30, således at der skabes hjemmel til som kommunehjælp at yde hjælp til oplæring m. v. til erhvervshæmmede, der ikke i denne henseende kan hjælpes gennem særforborg eller invalideforsikring.
- c) Der bør nedsættes et fast rådgivende udvalg, der kan tage principielle spørgsmål vedrørende erhvervshæmmede op til behandling og sikre den fornødne koordination mellem de forskellige centraladministrative organer, der beskæftiger sig med erhvervshæmmedes forhold.

Regeringen kan ganske tiltræde de i det socialpolitiske udvalgs indstilling indeholdte synspunkter og forslag, der har dannet grundlag for nærværende lovforslag og det samtidig hermed fremsatte forslag til lov om ændring af forsorslovens § 30.

Kontaktudvalg forudsættes hovedsagelig nedsat i større kommuner, der råder over en udspecialiseret social forvaltning, og hvor der findes de fornødne muligheder for behandling og oplæring. Det må imidlertid anses for ønskeligt, at kontaktudvalgene og den hertil knyttede sagkundskab står til rådighed også for oplandets befolkning, og det er derfor i § 2, stk. 5, foreslået, at flere kommuner skal kunne slutte overenskomst om etablering af en fælles ordning. Der bør herunder træffes nærmere aftale om fordeling af udgifterne.

De i lovforslagets § 5 omhandlede nærmere regler om iværksættelse af lovens bestemmelser forudsættes fastsat i overensstemmelse med de i indstillingen fra det socialpolitiske udvalg angivne principper.

Da det må anses for hensigtsmæssigt, at ordningen foreløbig gennemføres som et forsøg, der kan give erfaringer med hensyn til den videre udvikling på dette område, foreslås det i § 6, at lovens bestemmelser forelægges folketingsrevisionen i folketingsåret 1960—61.

DET SOCIALPOLITISKE UDVALG

Bilag.

26. maj 1955.

Indstilling om samordning af foranstaltninger for erhvervs- hæmmede m. v.

I.

1. Den 4. juni 1954 anmodede socialministeren Det socialpolitiske Udvalg om at overveje, hvilke praktiske forslag der måtte kunne stilles — i givet fald som første skridt — med henblik på en løsning af de erhvervshæmmedes problemer bl. a. vedrørende den fornødne samordning af de inden for dette område arbejdende institutioner.

2. Problemerne vedrørende de erhvervshæmmedes indpasning på arbejdsmarkedet har indtaget en fremskudt plads i den socialpolitiske debat efter krigen. Spørgsmålene blev særligt aktualiseret i de krigsførende lande, som måtte drage al disponibel arbejdskraft ind i produktionen, og som efter krigen måtte tage krigsinvalidernes erhvervsmæssige problemer op til løsning.

3. Her i landet har man i en årrække beskæftiget sig med disse problemer, og der foreligger en række indstillinger angående herhenhørende forhold.

- a) I 1943 afgav et under indenrigsministeriet i 1942 nedsat udvalg en betænkning angående arbejds- og kirurgiske patienter. Betænkningen stiller forslag om, at der i tilknytning til det kommunale sygehusvæsen oprettes arbejdskuranstalter, hvor der gives patienterne arbejds- og fysioterapi som overgang til deres tilbagevenden til erhvervslivet.
- b) I 1950 afgav et under arbejds- og socialministeriet i 1946 nedsat udvalg en betænkning om erhvervsmæssige foranstaltninger for erhvervshæmmede. Betænkningen fremhæver særlig betydningen af, at den offentlige arbejdsanvisning udbygges med henblik på løsningen af de særlige opgaver, der melder sig i forbindelse med anvisning af arbejde til

erhvervshæmmede, og at der skabes de fornødne muligheder for optræning og oplæring.

- c) En række spørgsmål, der særlig vedrørte forholdet til de faglige organisationer, blev henvist til videre behandling i arbejdsmarkedskommissionen, og et under kommissionen nedsat udvalg, hvori bl. a. var repræsentanter for De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening, afgav i 1952 en rapport herom. Rapporten indeholder bl. a. anbefaling af, at der rettes henstillinger til arbejdsmarkedets parter om at medvirke til fjernelse af en række hindringer af overvejende organisationsmæssig art for erhvervshæmmedes placering i arbejde.
- d) I 1953 afgav daværende kontorchef i socialministeriet, nu direktør for sygekassevæsenet, frk. Alice Bruun, efter at have deltaget i et internationalt kursus vedrørende rehabiliteringsproblemer en redegørelse om de erhvervshæmmedes problemer. Kurset, der afholdtes i 1952 i Finland, Sverige og Danmark, var tilrettelagt af De forenede Nationer, Verdenssundhedsorganisationen og Den internationale Arbejdsorganisation i fællesskab. I kurset, der varede 9 uger, deltog eksperter fra 8 europæiske lande, tilhørende følgende 6 kategorier: embedsmænd fra sundhedsvæsenet, ortopæder, beskæftigelsesterapeuter, embedsmænd med kendskab til administration af beskæftigelseslove, socialrådgivere og erhvervsvejledere. Kursets formål var navnlig at belyse nødvendigheden af et samspil mellem de forskellige institutioner og myndigheder, der beskæftiger sig med de erhvervshæmmedes problemer.

e) Det af arbejds- og boligministeriet i 1950 nedsatte udvalg angående deltidsarbejde har i sin i december 1954 afgivne betænkning anbefalet, at der i videst muligt omfang åbnes erhvervshæmmede mulighed for beskæftigelse på deltid.

4. Der er endvidere i de senere år foretaget en række undersøgelser af forskellige grupper af forsorgsklientellet med det formål at skaffe eksakt viden om de dybereliggende årsager til, at de pågældende ikke har kunnet klare sig selv.

a) I 1945 påbegyndtes en gennemgribende undersøgelse af de langvarigt kommune- og fattighjælpsunderstøttedes forhold (forsorgsundersøgelsen).

b) Udvalget angående forsorgen for de i forsorgslovens kapitler 24—27 omhandlede personer (anstaltsudvalget) har ladet foretage en undersøgelse af arbejdsanstaltternes klientel.

c) Endelig har sociallæge Helge Kjems på Ungdomskommissionens foranledning gennemført en socialpsykiatrisk undersøgelse af ca. 200 børneværnsager.

Undersøgelsernes resultater har givet et stærkt indtryk af, at der i langt højere grad, end det hidtil har været tilfældet, bør lægges vægt på en tidlig indgriben med positive forholdsregler med henblik på at forebygge vanskeligheder med hensyn til tilpasningen til erhvervslivet.

II.

5. En samlet løsning af problemet om indpasning af de erhvervshæmmede på arbejdsmarkedet har hidtil ikke været forsøgt her i landet, men der er på spredte felter gjort et værdifuldt arbejde.

6. Indenfor særforsorgen — d. v. s. forsorgen for sindssyge, åndssvage, epileptikere, vanføre, talelidende, blinde, døve og tunghøre — er der i en lang årrække gjort en indsats med hensyn til løsningen af erhvervsmæssige problemer. Udover den arbejdstilvænnning og oplæring, der finder sted på forsorgens institutioner, ydes der i et vist omfang støtte til uddannelse uden for disse. I underbilag 1 er der nærmere redegjort for særforsorgens virksomhed på dette område.

7. Invalidforsikringsretten yder i henhold til folkeforsikringslovens § 60 støtte af invalideforsikringsfondens midler til hjæl-

pemidler, der kan forebygge eller afhjælpe nedsættelse af erhvervsevnen, og til oplæring af invalider. Støtte til oplæring er dog hidtil kun i ringe omfang ydet til personer over 25 år.

8. Siden 1942 er der i henhold til lovgivningen om iværksættelse af offentlige arbejder og beskæftigelse af arbejdsløse m. v. ydet tilskud til foranstaltninger, som har til formål efter en arbejdstilvænnning, optræning eller omskoling at give erhvervshæmmede mulighed for med bistand af den offentlige arbejdsanvisning at opnå beskæftigelse inden for det normale arbejdsmarked. Foranstaltninger af denne art har været iværksat under centralarbejdsanvisningskontoret i København og af en række større købstadkommuner, offentlige institutioner og private organisationer. I nogle større købstæder er der nedsat repræsentative fællesudvalg med henblik bl. a. på udbygning af disse foranstaltninger. I disse udvalg sidder repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, myndigheder og interesserede private organisationer. Økonomi- og arbejdsministeriet har i et cirkulære af 27. januar 1955 opfordret til en forøget udnyttelse af adgangen til at opnå støtte til sådanne foranstaltninger. I tilslutning til iværksættelse af de forannævnte foranstaltninger er der ved en række — indtil nu 10 — offentlige arbejdsanvisningskontorer oprettet afdelinger, der har den særlige opgave at bistå erhvervshæmmede med anvisning af arbejde. Til afdelingerne er knyttet lægelig assistance. I underbilag 2 findes en oversigt over de i henhold til beskæftigelsesloven iværksatte foranstaltninger.

9. I Århus er der i de senere år sket en stærk udbygning på de under 8 nævnte områder, herunder ved oprettelse af kommunale træningsværksteder. Samtidig er den sociale forvaltning blevet udbygget med en sociallægeinstitution, til hvilken der er knyttet en psykiatrisk uddannet sociallæge, en assisterende læge, en socialrådgiver og en psykolog. Institutionen modtager patienter, der henvises fra socialkontorets forskellige afdelinger, børneværnet, arbejdsanstalten, hospitalerne, arbejdsanvisningskontoret, praktiserende læger, sundhedsplejersker, hjemkonsulenter m. fl. Sociallægen fører desuden fast psykiatrisk lægetilsyn med arbejdsanstaltens indlagte, lige-

som han fungerer som psykiatrisk konsulent for arbejdsanvisningskontorets afdeling for erhvervshæmmede og deltager i tilsynet med de erhvervshæmmede, der er anbragt på de særlige beskæftigelsesforanstaltninger. De forskellige myndigheders og institutioners arbejde er koordineret gennem etablering af en snæver personlig kontakt. I et fællesudvalg med repræsentanter for amtet, byrådet, omegnskommunernes sammenslutning, Samfundet og hjemmet for vanføre, Ortopædisk hospital, kommunehospitalet, amtsarbejdsanvisningskontoret og socialkontoret arbejdes der bl. a. med planer om oprettelse af en arbejdsklinik.

10. I Odense er der med tilskud i henhold til beskæftigelsesloven iværksat forskellige foranstaltninger, herunder et kommunalt træningsværksted. Desuden er der på initiativ af lokale erhvervsdrivende oprettet to beskyttede værksteder, hvor der beskæftiges arbejdskraft, som ikke slår til over for kravene på det frie arbejdsmarked. Foranstaltningerne bestyres af et repræsentativt udvalg, der desuden har udarbejdet planer om oprettelse af en arbejdsklinik, som skal dække Odense og Svendborg amter. Der er et intimt samarbejde mellem byens sygehuse, arbejdsanvisningens afdeling for erhvervshæmmede og socialkontoret. Samarbejdet mellem amtssygehuset og socialkontoret sker gennem en fra socialkontoret udstationeret undersøger.

11. Der er desuden på disse områder udfoldet initiativ af en række private organisationer, herunder Landsforeningen af vanføre, Landsforeningen mod børnelammelse, Nationalforeningen til tuberkulosens bekæmpelse og Dansk blindesamfund.

12. Et rehabilitationsarbejde af en særlig art blev udført, da socialministeriet i årene 1950—53 fuldførte ca. 700 ikke-tyske flygtninges indpassning i det danske samfund. De pågældendes erhvervsmæssige, sociale og bolig-mæssige problemer blev løst af en arbejdsgruppe, bestående af en tjenestemand fra centraladministrationen, chefen for flygtningelejren, en erhvervsvejleder og to socialrådgivere. Der blev desuden i udstrakt grad gjort brug af lægelig bistand.

III.

13. Udtrykket erhvervshæmmede skal i denne indstilling forstås som omfattende

enhver, der på grund af fysiske eller psykiske sygdomme eller defekter eller af sociale årsager er således begrænset i sine erhvervs-muligheder, at der fra samfundets side må træffes særlige foranstaltninger for at nyttiggøre eller udvikle hans erhvervsevne. Visse invalidegruppers erhvervsmæssige problemer er dog som omtalt ovenfor under 6 taget op til løsning inden for særforsorgen. De i denne indstilling stillede forslag tager i første række sigte på erhvervshæmmede, hvis erhvervsproblemer hidtil ikke er søgt løst af særlige forsorgsgrene. Man har her særligt opmærksomheden henvendt på ulykkesramte, kronisk syge, langvarigt arbejdsløsheds- eller kommunehjælpsunderstøttede og personer med socialt handicap, herunder enker og personer, der er slået ud af deres erhverv i en alder, hvor omplacering på arbejdsmarkedet frembyder særlige vanskeligheder. Der er således tale om grupper, der kommer i kontakt med en række forskellige institutioner m. v., f. eks. sygehuse, socialkontorer, arbejdsanvisningskontorer, sygekasser, arbejdsløsheds-kasser, mødrehjælpen, særforsorgsanstalter og invalideorganisationer.

14. Baggrunden for en indsats fra samfundets side må være en erkendelse af, at den erhvervshæmmede som borger i samfundet har krav på at få mulighed for udnyttelse af sine evner og udfoldelse af sin personlighed på lige fod med andre. Hertil kommer den samfundsøkonomiske værdi af, at arbejdskraft bevares, eller at ny arbejdskraft inddrages i produktionen, og at forsorgsbyrden formindskes.

15. Hovedformålet med rehabilitationsforanstaltningerne må i overensstemmelse hermed være at sætte den pågældende i stand til at ernære sig selv og sin familie enten inden for sit tidligere erhverv eller — hvis dette ikke er muligt — gennem omskoling i et nyt erhverv.

16. Det er af afgørende betydning, at de nævnte foranstaltninger sættes ind på det tidligst mulige tidspunkt. Forsorgs- og anstaltsundersøgelserne har godtgjort, at legemlige og psykiske sygdomme og defekter spiller en dominerende rolle som trangsårsag blandt langvarigt kommune- og fattighjælpsunderstøttede. I en stor del af disse tilfælde må det anses for givet, at en tidlig indgriben med positive foranstaltninger kun-

ne have forhindret, at pågældende gled ud i socialt forfald. På lignende måde må det antages, at der blandt langvarigt arbejdsløshedsunderstøttede findes adskillige erhvervshæmmede, hvis forhold burde tages op til undersøgelse, længe før de efter at have opbrugt deres understøttelse henvender sig som trængende til de sociale myndigheder. Forsåvidt angår syge og ulykkesramte lægges der i stigende grad vægt på, at patientens erhvervsmæssige og sociale problemer tages op på det tidligst mulige tidspunkt, da dette i sig selv bidrager til hos patienten at skabe en positiv indstilling af betydning for selve helbredelsesprocessen.

17. I de senere år har der overalt været en voksende erkendelse af, at en effektiv indsats på disse områder ikke alene forudsætter, at der sættes ind tidligst muligt, men også at den erhvervshæmmedes fysiske, psykiske, sociale, erhvervsmæssige og familiemæssige problemer behandles som en helhed. Hidtil har de enkelte spørgsmål i overvejende grad været behandlet af en række forskellige institutioner m. v., der hver for sig kan hjælpe på et bestemt punkt, men sjældent er i stand til at finde en samlet løsning på problemerne i en kompliceret livssituation. Samtidig erkendes det, at de enkelte led i rehabilitationen, lægebehandling, arbejdssterapi, arbejdsanalyse, optræning eller omskoling og arbejdsanvisning må samordnes til en kontinuerlig proces. Dette helhedssyn er stærkt understreget i en rapport, som De forenede Nationer efter en undersøgelse omfattende en række lande har udsendt om rehabiliteringsproblemet i 1953.

IV.

18. Som anført ovenfor under 13. vedrører de i denne indstilling omhandlede problemer personer med forskelligartede handicap, og en række sundhedsmæssige og sociale institutioner og myndigheder beskæftiger sig allerede med disse personers forhold. Udvalget lægger vægt på, at de enkelte institutioners selvstændige ansvar ikke svækkes, og man har betragtet det som sin hovedopgave at stille forslag om en sådan organisation af institutionernes samvirken, at de bliver i stand til i fællesskab at tage rehabiliteringsproblemerne op til løsning efter de i det foregående anførte

retningslinier. Derimod er udvalget ikke gået nærmere ind på, i hvilket omfang de bestående institutioner indenfor særforborg, invalideforsikring, den offentlige arbejdsanvisning m. m. bør udbygges eller omformes, eller nye institutioner bør oprettes, ligesom man ikke har taget stilling til enkeltheder i de foran under 3 nævnte indstillinger. Såfremt der nedsættes et centralt koordinationsudvalg som foreslået nedenfor under 27, bør disse spørgsmål optages til behandling i dette. Iøvrigt forudsættes det, at de ansvarlige centraladministrative myndigheder fortsat vil have opmærksomheden henvendt på disse spørgsmål og tage fornødent initiativ til nødvendige administrative eller lovgivningsmæssige ændringer.

19. Udvalget finder anledning til at fremhæve betydningen af, at arbejdet får en fast forankring i det lokale selvstyre. De folkevalgte sociale udvalg, der i henhold til forsorgsloven har en central placering i den sociale administration, bør have et særligt ansvar også på dette område. Visse steder er der iøvrigt allerede udvist et kommunalt initiativ med hensyn til en udbygning af den sociale forvaltning med særlige specialister og med hensyn til oprettelse af træningsværksteder m. v. I forbindelse hermed er der i nogle tilfælde nedsat repræsentative fællesudvalg, jfr. ovenfor under 9 og 10 om fællesudvalgene i Århus og Odense. Nedsættelse af sådanne udvalg — med repræsentanter for arbejdsmarkedets parter og eventuelt for kommuner i det opland, der har adgang til at benytte vedkommende foranstaltning — vil kunne bidrage til at stimulere den lokale interesse for spørgsmålene.

20. Udvalget har overvejjet, hvorledes det kan sikres, at der i det enkelte tilfælde sættes ind på det tidligst mulige tidspunkt, og at der tilvejebringes den fornødne kontinuitet i rehabiliteringsprocessen. Man er kommet til det resultat, at det er nødvendigt at etablere en personlig kontakt mellem de institutioner, der først får forbindelse med de erhvervshæmmede, og de organer, der har til opgave at drage omsorg for behandling, oplæring, optræning og anvisning af de pågældende, således at der sikres en løbende fælles behandling af sager, der vedrører flere parter. *Der bør med henblik herpå nedsættes mindre lokale kontaktudvalg.*

Som medlemmer af udvalget bør udpeges:
1 repræsentant for kommunalbestyrelsen (udpeget af det sociale udvalg, jfr. herved forsorgslovens § 26),

1 tjenestemand ved socialkontoret (udpeget af det sociale udvalg),

1 tjenestemand ved arbejdsanvisningskontoret (udpeget af kontorets tilsynsråd),

1 repræsentant for arbejdernes fællesorganisation,

1 arbejds giver (udpeget af den stedlige sammenslutning af organisationer af arbejdsgivere),

1 repræsentant for kommunerne i det opland, der dækkes af kontaktudvalget (udpeget af disse kommuner i fællesskab) og den til udvalget knyttede faste læge, jfr. nedenfor under 21.

Såfremt kommunen skønner det af væsentlig betydning for samarbejdet med vedkommende amts- eller købstadkommunale sygehus, bør der efter forhandling med sygehuset og den stedlige lægeforening udpeges en sygehuslæge som medlem. Hvor forholdene gør det naturligt, kan desuden invalideorganisationerne og Samfundet og hjemmet for vanføre (ortopædiske hospitaler eller ambulatorier) være repræsenteret. Medlemmer og suppleanter bør udpeges for det kommunale råds funktionstid. Da det er vigtigt, at arbejdet sker i nær tilknytning til det folkevalgte kommunalstyre, bør repræsentanten for kommunalbestyrelsen normalt være formand for udvalget, medmindre en anden løsning i det enkelte tilfælde skønnes at være mere ønskelig.

21. Det er af afgørende betydning, at kontaktudvalget får et fyldestgørende grundlag for bedømmelse af, hvilken rolle sygdom eller defekt i det enkelte tilfælde spiller for erhvervsevnen, og hvilken foranstaltning der under hensyn til vedkommendes helbredstilstand er mest hensigtsmæssig, og der bør derfor til udvalget knyttes en fast læge, der kan foretage eller foranledige foretaget de nødvendige undersøgelser med henblik herpå. Denne læge, der gennem sin virksomhed vil opnå en særlig erfaring på disse områder, vil på værdifuld måde kunne udbygge og supplere det arbejde, der gøres af patienternes egen læge. Det kan i denne forbindelse nævnes, at man i enkelte kommuner har knyttet læger fastere til den sociale forvaltning, jfr. kommunelægeord-

ningen i København og ovenfor under 9 om sociallægen i Århus.

22. Forudsætningerne for nedsættelse af kontaktudvalg vil i almindelighed kun være til stede i større kommuner, hvor den sociale forvaltning er udspecialiseret, og der findes de fornødne muligheder for behandling og oplæring. Det må imidlertid anses for ønskeligt, at kontaktudvalgene og den hertil knyttede sagskundskab står til rådighed også for oplandets befolkning, og der bør derfor træffes aftale mellem vedkommende kommuner om et samarbejde herom, herunder om oplandskommunernes deltagelse i udgifterne.

23. Indenfor rammerne af de opgaver, der i medfør af de foran anførte betragtninger er tillagt kontaktudvalget, vil det i særlig grad påhvile udvalget

- a) at sikre den tidligst mulige erkendelse af tilfælde, i hvilke der er opstået eller må befrygtes at ville opstå vanskeligheder med hensyn til tilpasningen til arbejdslivet. Med henblik herpå bør personer, der i længere tid oppebærer kommunehjælp, dagpenge i henhold til ulykkesforsikringsloven, arbejdsløshedsunderstøttelse eller sygekassedagpenge, nøje følges. Om fornødent bør udvalget tage initiativ til, at vedkommende undersøges af udvalgets læge.
- b) at tage stilling til, hvilke foranstaltninger der eventuelt bør anbefales truffet overfor vedkommende.
- c) at sikre en stadig koordination af de forskellige institutioners indsats for den enkelte erhvervshæmmede.
- d) at fremkomme med forslag til forbedring af samarbejdet mellem institutioner inden for kontaktudvalgets område, udbygning eller oprettelse af institutioner m.v.

24. De gældende regler for statens deltagelse i udgifter ved de bestående institutioner og hjælpeformer berøres ikke af de i nærværende indstilling fremsatte forslag. Udgifterne til kontaktudvalgenes virksomhed må betragtes som en administrationsudgift, der i hvert fald delvis bør bæres af vedkommende kommuner. Kontaktudvalgenes virksomhed berører imidlertid sociale områder, der helt eller delvis finansieres af staten, såsom særforsorgen, den offentlige arbejdsanvisning, mødrehjælpen, arbejdsløshedsforsikringen og invaliderenteordnin-

Bilag til f. t. l. om samordning af foranstaltninger for erhvervshæmmede.

gen, og det må antages, at de foreslåede foranstaltninger vil bidrage til at formindske statens sociale udgifter. Under hensyn hertil og for at skabe et incitament for kommunerne til at tage spørgsmålene op til løsning, finder udvalget det naturligt, at staten påtager sig at bære en del af kommunernes udgifter. Man vil finde det rimeligt, at der søges stillet en bevilling til rådighed til ydelse af *statsrefusion af halvdelen af udgifterne til kontaktudvalgenes virksomhed*, herunder udgifter til vederlag til læge, sekretær og anden medhjælp og, hvor arbejdets omfang gør det rimeligt, honorar til udvalgets medlemmer. I forbindelse med tilsagnet om statsrefusion bør den nærmere ordning i hvert enkelt tilfælde godkendes af socialministeren.

25. Ud fra det synspunkt, at hovedvægten bør lægges på en effektivisering af det lokale administrationsapparat, har udvalget drøftet, om der eventuelt bør ske en decentralisering af *invalideforsikringsrettens virksomhed med hensyn til bevilling af støtte til oplæring af invalider i henhold til folkeforsikringslovens § 60*. Udvalget er bekendt med, at spørgsmålet om en rationalisering på herhenhørende områder er genstand for overvejelser, der dog endnu ikke er afsluttede. Man skal anbefale, at disse overvejelser føres igennem, og at socialministeriet optager forhandling med invalideforsikringsretten med henblik herpå og på tilrettelæggelse af samarbejdet med kontaktudvalgene.

26. Uden for de områder, der dækkes af invalideforsikringen og særforsorgen, har der hidtil været meget begrænsede muligheder for at yde støtte til den enkelte til oplæring, etablering m. v. Den ret snævert formulerede bestemmelse i forsorgslovens § 30, stk. 2,

giver kun hjemmel til anskaffelse af arbejdsredskaber til forholdsvis mindre beløb, og i administrativ praksis er det antaget, at det ligger uden for forsørgelsesvæsenets opgaver at yde offentlig hjælp direkte til gennemførelse af uddannelse. Under hensyn hertil skal man anbefale, at der søges gennemført en ændring af forsorgslovens § 30, således at denne bringes i nærmere overensstemmelse med de regler, der for forsikredes vedkommende er indeholdt i folkeforsikringslovens § 60.

27. Det vil efter udvalgets opfattelse være ønskeligt, at der nedsættes et *fast udvalg, der kan tage principielle spørgsmål op til behandling og sikre den fornødne koordination mellem de forskellige centraladministrative organer*, der beskæftiger sig med erhvervshæmmedes forhold. Det centrale udvalg bør virke som rådgivende organ for socialministeren og overfor ministeren fremsætte forslag til sådanne foranstaltninger, som udviklingen gør påkrævet. Da det må antages, at der gennem de lokale kontaktudvalgs virksomhed kan tilvejebringes et sikrere grundlag for udformning af forslag om udbygning eller oprettelse af institutioner eller ændringer i lovgivningen, bør det centrale udvalg nøje følge kontaktudvalgenes virksomhed. Udvalget bør stå til rådighed for kontaktudvalgene med ydelse af råd og vejledning. Det centrale udvalg bør have repræsentanter for socialministeriet, økonomi- og arbejdsministeriet, indenrigsministeriet, arbejdsdirektoratet, direktoratet for sygekassevæsenet, direktoratet for ulykkesforsikringen, sundhedsstyrelsen, invalideforsikringsretten, Samfundet og hjemmet for vanføre, kommunerne, arbejdsmarkedets hovedorganisationer og invalideorganisationerne.

Underbilag 1.

Redegørelse for særforsorgens virksomhed med hensyn til erhvervs- mæssig tilpasning.

1. *Samfundet og hjemmet for vanføre*, der varetager en væsentlig del af vanføreforsorgen, råder over 2 ortopædiske hospitaler, 2 efterbehandlingsanstalter, hovedsagelig for poliopatienter, 1 behandlingsbørnehjem for spastiske børn, 5 ambulatorier med tilhørende bandageri og ortopædisk skomageri og desuden 2 beskæftigelsesværksteder og 1 håndværksskole.

På håndværksskolen uddannes de unge kvinder for tiden i hattesyning, kjolesyning, vævning og i kontorfaget, medens de unge mænd uddannes som skomagere, malere, skræddere, snedkere, urmagere, sadelmagere, typografer, bogtrykkere og radiomekanikere samt i kontorfaget. Uddannelsen afsluttes med sædvanlig svendep prøve.

For de unge vanføre, der på håndværksskolen har erhvervet en egentlig faglig uddannelse, opstår ikke noget særligt beskæftigelsesproblem, idet disse på lige fod med anden faglig arbejdskraft indtræder på arbejdsmarkedet.

På beskæftigelsesværkstederne ydes til sådanne, der ikke skønnes at kunne gennemføre en egentlig faglig oplæring, træning på specielle, håndværksprægede områder, som f. eks. forskellige former for husflidsarbejde, cykelreparation o. l., hvorigennem de pågældende vil være i stand til senere at opnå et erhvervsmæssigt og beskæftigelsesmæssigt udbytte.

For de af vanføreforsorgens patienter, som på grund af alder eller særlige omstændigheder ikke kan gennemgå en egentlig faglig uddannelse, foregår indførelsen på arbejdsmarkedet dels direkte gennem den med erhvervsmæssigt sigte terapeutiske virksomhed på institutionerne, dels gennem de eksisterende organisationer for anvisning af erhvervshæmmede arbejdskraft, og dels ved

Samfundet og hjemmet for Vanføres afdeling for „social service“, der både virker som egentlig arbejdsanviser og som kontakt til de førnævnte institutioner.

Endelig udsendes fra institutionerne beskæftigelsesterapeuter til de hjemmehundne vanføre for at oplære denne vanskeligt stillede gruppe i hjemmearbejde, hvorved man foruden den beskæftigelsesmæssige værdi skaffer de fleste mulighed for at kunne supplere invaliderenten.

På Samfundet og hjemmet for vanføres revalideringscenter i Hornbæk er der i den seneste tid gennemført et særdeles heldigt revalideringsarbejde, hovedsagelig med de af polioepidemien ramte, idet det er lykkedes for en meget stor procentdels vedkommende at gennemføre de voksnes placering i deres hidtidige erhverv eller dermed beslægtet arbejde.

2. *Blindeforsorgen.*

Inden for denne forsgsgren uddanner man eleverne i børstenbinderi, kurvemageri, vævning, pianostemming, telefonpasning og maskinstrikning. Endvidere er musikuddannelsen, der fra gammel tid har været et vigtigt erhverv for blinde, udbygget således, at der nu er et nært samarbejde med det kgl. musikkonservatorium, hvor blindeinstituttets elever tager organisteksamen, og det kan nævnes, at en række af de uddannede organister også tager eksamen ved Københavns universitet som statsprøvede musikpædagoger. Endelig yder man kontormæssig uddannelse af stenografer og maskinskrivere og uddannelse af fysioterapeuter. Disse uddannelsesformer gennemføres i vidt omfang i samarbejde med de institutioner, samfundet råder over i almindelighed: handels-højskole, massageinstitutioner m. v., lige-

som pianostemmeruddannelsen er blevet suppleret i vidt omfang med praktisk uddannelse på pianofabrikker.

Anvisningen af arbejde til blinde foregår hovedsagelig gennem Det kgl. Blindeinstitut i København, der har et samarbejde med de særlige afdelinger for erhvervshæmmede ved arbejdsanvisningskontorerne, specielt med afdelingen i København.

3. Døveforsorgen.

I forbindelse med døveforsorgens skoler arbejdes fra et tidligt tidspunkt henimod en erhvervsmæssig placering af de døve. Døveskolerne sørger i meget vidt omfang for, at de døve kommer i egnede lærepladser. For sådanne egentligt uddannede døve bør i almindelighed ikke være specielle anvisningsproblemer, men erfaringen viser, at de døves vanskelighed ved at meddele sig til og forstå hørende ofte vil nødvendiggøre en særlig arbejdsanvisning. Erhvervs- og vejledningskontorerne for døve samarbejder på dette område med den offentlige arbejdsanvisning, og erhvervs- og vejledningskontorerne arbejder endvidere på at placere voksne døve, som ikke har modtaget egentlig læringeuddannelse.

4. Tunghøreforsorgen.

Statens institutioner for tunghøre, der består af for øjeblikket 3 hørecentraler og 2

aflæseskoler, er ved siden af de egentlige terapeutiske foranstaltninger involveret i revalideringsarbejde. Således udføres ved statens aflæseskole i Fredericia et egentligt genoptræningsarbejde af tunghøre eller døvblevne, som i mange tilfælde har særlige vanskeligheder at kæmpe med. Erhvervs- og vejledningskontoret for tunghøre fremskaffer ofte i samarbejde med hørecentralerne og den offentlige arbejdsanvisning, specielt dennes afdelinger for erhvervshæmmede og erhvervsvejledning, lærepladser og yder erhvervsvejledning og egentlig arbejdsanvisning til tunghøre.

5. De øvrige forsoyrgsgrene.

Inden for de øvrige forsoyrgsgrene, hvor lidelsernes art ofte i høj grad reducerer mulighederne for erhvervsmæssig tilpasning, udføres dog et ikke ubetydeligt arbejde for, dels gennem tilvænning og træning på institutionerne, dels gennem yderligere træning igennem kontrolleret familiepleje, at indpasse i det almindelige samfundsliv sådanne patienter, som har mulighed derfor. Dette arbejde har i den senere tid tiltaget i omfang, og man kan måske formode, at det vil være muligt at indpasse såvel epileptikere som højerestående åndssvage i langt højere grad, end tilfældet hidtil har været, på arbejdsmarkedet.

Underbilag 2.

**Oversigt over optræningsforanstaltninger for erhvervshæmmede med tilskud
i henhold til beskæftigelseslovgivningen. Maj 1955.**

<i>Værksteder.</i>	Antal pladser	<i>Andre indendørs foranstaltninger.</i>	Antal pladser
Industrielt værksted, Odense kom- mune	40	Konservering, Nationalmuseet, Kbh.	4
Industrielt værksted, Århus kom- mune	40	Konservering, Tøjhusmuseet, Kbh. .	5
Industrielt værksted, LAB, Ålborg..	38	Lagerarbejde, Zoologisk museum, Kbh.....	2
Syarbejde, Danske kvinders sam- fundstjeneste, København	20	Laboratoriearb., Institutet for teo- retisk fysik, Kbh.	2
Syarbejde, LAB, Århus	20	Lagerarbejde, ekspedition, Rigsarki- vet, Kbh.....	3
Syarbejde, LAB, Ålborg.....	20	Lagerarbejde, ekspedition, Landsar- kivet, Kbh.	2
Syarbejde, Silkeborg kommune	10	Forskelligt arbejdsmandsarb., Land- bohøjskolen, Kbh.	16
Ialt. . .	188	Lagerarbejde + lettere kontorarb., Landsarkivet, Odense	1
<i>Kontorarbejde.</i>		Lagerarbejde, Historisk museum, Ål- borg	1
Kartoteksarbejde, maskinskrivn., Arvebiologisk inst., Kbh.	10	Konservering, Vendsyssel historiske museum, Hjørring	2
Katalogisering, maskinskrivn., Uni- versitetsbiblioteket, Kbh.....	2	Fagligt snedkerarb., ved konserve- ring, Den gamle by, Århus.....	1
Biblioteksarb., maskinskrivn., Tek- nisk bibliotek, Kbh.....	8	Konservering, Forhistorisk museum, Århus	2
Kartoteksarbejde, Sundhedsstyrelsen Kbk.....	4	Lagerarbejde, Naturhistorisk muse- um, Århus	1
Kartoteksarb., maskinskrivn., Kunst- akademiet, Kbh.	1	Ialt. . .	42
Intellektuelt arkivarb. (for cand. mag.er), Dansk sprog- og littera- turselskab, Kbh.	5	<i>Kursus.</i>	
Kartoteksarb., Centralbiblioteket, Hjørring	1	Bogholderi og bogføring	6
Katalogisering, maskinskrivn., Vend- syssel historiske museum, Hjørring	1	Ialt. . .	6
Lettere almindeligt kontorarb., Den gamle by, Århus	1	<i>Udendørs foranstaltninger.</i>	
Kartoteksarb., maskinskrivn., Er- hvervsarkivet, Århus	6	Planering og ryddeligiggørelse, Nyborg kommune	5
Kartoteksarb., maskinskrivn., Ran- ders museum.....	1	Planering og anlæg af fodboldbane, Odense kommune.....	8
Lettere almindeligt kontorarb., Landsarkivet, Åbenrå	1	Parkarbejder, Odense kommune	10
Ialt. . .	41	Planering og anlæg af legepladser, Odense kommune.....	10
		Planering, Ålborg kommune	25

	Antal pladser
Lettere vejarbejder, Ålborg kom- mune	10
Beplantningsarbejder, Ålborg kom- mune	10
Anlæg af legeplads, Hjørring kom- mune	4
Skovarbejder, Horsens kommune ...	15
Skov- og strandarbejder, Horsens kommune	15
Regulering af gangstier, Silkeborg kommune	20
Opførelse af feriekoloni, Silkeborg kommune	12
Skov- og parkarbejder, Århus kom- mune	20
Vedligeholdelse af læbælter, Vejlb- y-Riisskov kommune	3
Jordarbejder, Randers kommune ...	20
Parkarbejde, Esbjerg kommune	20
Ialt ...	207
Samtlige igangværende foranstalt- ninger	484

Tilskudsydelsen sker som hovedregel på grundlag af den til de erhvervshæmmede udbetalte arbejds løn; til de industrielle værksteder betales 75 pct. af denne løn, dog højst 75 pct. af underskuddet, til syforanstaltninger 120 pct., til kontor- og andre indendørs foranstaltninger 100 pct. og til udendørs foranstaltninger 80 pct. af arbejds lønnen. Ved de specielle erhvervs-hæmmetkursus, der er en forholdsvis ny foreteelse, og som hidtil kun har været afholdt i København (kurser i stenografi og maskinskrivning for polioramte; kurser i bogholderi og bogføring fortrinsvis for polio-ramte; kursus i porcelæns maling) udbetales ikke arbejds løn, og tilskud ydes derfor til hel eller delvis dækning af de dokumenterede kursusudgifter.

Til erhvervshæmmetforanstaltninger er der af beskæftigelsesmidlerne i finansårene 1952—53 og 1953—54 ydet tilskud til et samlet beløb af henholdsvis knapt 1,2 mill. kr. og godt 1,6 mill. kr.